

Az istentelenség ürömei

Biztos sokan ismerik Emile Cioran (1911–1995) tirádáját a magyarok káromkodásairól (melyet Csiszter Kálmán, a fordító is elismétel e könyvhöz írott előszavában), bár valószínűleg kevesebben örülnek annak, hogy épp a káromlásban, az átkozódásban és a pokolból kelt imában lel rá nyelvünk (lényünk?) jellegzetességeire. Pedig a román származású író szájából ez valóban elismerés, ha ambivalens is, mintha legmélyebb vonzódásait és gyűlöletét projektálta volna a nyelvbe, melyet nem értett. Hisz Cioran egész életműve egyfajta maximálisan szublimált, okos káromlás, éleselméjű és az örület peremét sűrűn józan káromkodás; a *Krauftausdruckot* tisztánlátásá csiszoló irodalom, mely mélyről fakadó erejével és pallérozott stílusával együtt hódít.

Az elemi szenvedély és a stílus eleganciája lenyűgöző feszítvót alkotnak nála. Az indulatok bugyborgása meg a kifejezés precizitása, a sötét szemlélet és a világos kifejezés mód ellentétei megfeszítik minden töredékét. Töredék? Minek nevezzük az e kötetbe foglalt írásdarabokat? A kerek egész benyomását keltik, és egy-egy darabon belül aforisztikus, tehát kerek egész benyomását keltő mondatok, sőt félmondatok és szóösszetételek találhatók. Ha azt olvasom például, hogy „a lelkesedés bestiális alapjai”, „a kimondhatatlan hóhérai”, „a lélek – e patetikus hiéna”, „fordított előjelű csoda”, „kozmi kus kispárna” és sorolhatnám, az az érzésem támad, hogy már csak ezekben is minden benne van, az az érzésem, hogy Cioran költő. Csak költészetben találkoztam ilyen sűrűséggel és tömörséggel, ezzel a „cseppben a tenger”-jelenséggel és az archimédeszi pontok tömegével, ilyen feszültséggel, pontossággal, energikussággal. A *bomlás kézikönyvét* (mely 1949-ben jelent meg franciául, Párizsban) bárhol fel lehet ütni, bárhol bele lehet olvasni, minden mondata áll, hitelesnek érződik, és akárhonnán nézzük, megtaláljuk az egészet.

A ciorani egész, melyet senki sem tudhat elviselni, mindenki valami mással tarkít, Cioran azonban, úgy tűnik, egész életében hordozta. Rettenetesen sötét ez a világlátás, a halál

felé húzza az örvénye, de ahogy leírja s amikor elolvassuk, mégis örömet szerez, amit írt. Szerintem: esztétikai élményt. A művészet paradoxona nyilvánul meg abban, ahogy nála a kétségbeesés, formába öntve, átvilágosodik. Nem tudjuk, mitől. Az unalom, amiről annyit ír, megtelik erővel, a hiábavalóság csömöre, amit mindig emleget, kedvet ad, az embe-

ri balgaság, ostobaság és kegyetlenség, ami szintén visszatérő témája, nem ránt le a sárba. Hogyhogy? Nyilván Cioran sem tudta, de csinálta, végig. Végére járt a gondolatainak, aggálytalanabban, mint a filozófusok, a műveltségénél többre tartva tulajdon démonának (árnyékának) a társaságát.

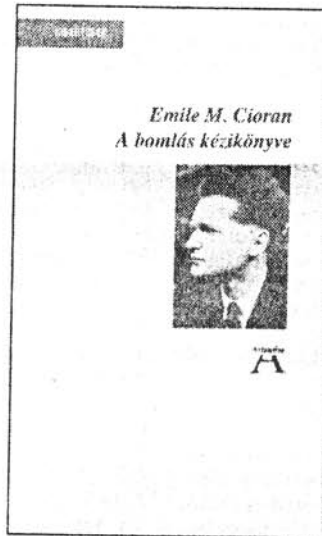
A *bomlás kézikönyvével* nem kell, bár gyakran nem lehet nem egyetérteni; olyan megkísértő tisztán fogalmaz, hogy az olvasó elkápráztatva bólogat, aztán megrázza fejét.

És a nem-je igen-t, az igen-je nem-et jelent, mint a bolgároknál. Ez a zavar lenne az, ami igaz? Cioran mindig élesen sarkít, úgy tűnik, mintha provokálna; nem azért írta, amit írt, hogy belenyugodjunk, hanem azért, hogy a fejünkhöz kapjunk. Mert képtelenség beletörödni abba, amit állít, s ezt a képtelenséget a feszes forma, a fordító által magyarul is(!) szépen viszádott tiszta, nemesen csengő, erőteljes nyelv sugallja.

„Mindenkire ránehezedik az az egységnyi szerencsétlenség, ami az ember, mint jelenség. Az idő múlásának egyetlen értelme tovább sokszorozni az egységnyi adagot, vég nélkül növelni e két lábon járó szenvedéscsok számát, melyek minden támasztéka egy maréknyi anyag, a keresztnev adta góg és a megfellebezhetetlen magány” – írja egy helyütt. Mikor elolvassuk, már két egységnyi, tükrözött szerencsétlenség vagyunk, kettős magány, akiket egy szál világosság köt össze, amit ez az írás izzított át. Egy pillanatra fény van. Ahhoz, hogy ez a bizarr izzó világítson, Cioran szenvedélyeinek és éles elméjének pontos érintkezése kellett – sötétségnek pedig a huszadik század.

RV

Emil Cioran: A bomlás kézikönyve. Kísértések sorozat
Atlantisz Kiadó, Budapest, 1999
230 oldal, kötve, 1395 Ft

l
la
h
h
v
n
já
g
tá
te
bo
ú
az
k
ta
ki
ke
né
m
ló
W
is:
s
ny
saj
mi
mi
sé
m
alá
ny
k
ug
mi
től
ho
től
vet
haj
ten
nin
kör
sét:
mir
ber
egy
pes
mil
nor
társ
Szé
C
ked
szö
az e
a
még
tő r
az s
Élet
mer
ada
Nen
ról r